

Zašto hrvatski menadžeri trebaju Slavena Bilića?

Saša Petar

Saša Petar, doktor znanosti, aktivni je menadžer, predavač i pisac, jedan od najplodnijih hrvatskih autora. Pored brojnih stručnih članaka objavljenih u časopisima Poslovni savjetnik, Banka, Hrvatsko gospodarstvo, RRIF i dr., napisao je 12 poslovnih knjiga od kojih su neke prevedene na slovenski i srpski jezik.

S(p)retan udarac turskog igrača Semiha u posljednjim djelićima posljednjih sekundi nogometne utakmice Hrvatska – Turska u četvrtfinalu Europskog prvenstva 2008. godine mnogim će Hrvatima i navijačima hrvatske reprezentacije (sudeći prema komentarima mojih prijatelja i poslovnih partnera iz Engleske, Kazahstana, Mađarske, Makedonije, Srbije, Slovenije i još nekih zemalja, nogometne majstorije igrača u dresu s crveno - bijelim kockicama visoko se vrednuju) ostati noćna mora još tjednima i mjesecima. Negdje je čak napisano da je gol turske ekipe u zadnjim trenucima utakmice u Beču najveći peh hrvatskog sporta ikada.

Svatko tko se ikada bavio sportom (u što se bela ne ubraja) zna da je najveći čar svakog sportskog susreta neizvjesnost koja traje do kraja susreta. Čak i kada je razlika između suparnika velika, pa ishod utakmice nije upitan, još uvijek nas neki potez igrača može iznenaditi i obogatiti ljepotom dosega ljudskog tijela. Naravno, ako smo u sportu da bismo uživali u nadmetanju sa svojim mogućnostima, a ne zato da bismo potrebu za osjećajem moći i važnosti ispunjavali pobjeđivanjem (i ponižavanjem) protivnika.

Za promatrače, koji sa strane promatraju i ne sudjeluju u direktnom srazu suparnika, odabir strana je prvi korak. Odabirom sportaša ili kluba za koji navijate određujete se i prema mogućem (ne)uspjehu. Ljudski je očekivati uspjeh u nečemu čime se bavite (osobito ako ste u to uložili puno truda), također je ljudski radovati se uspjesima strane koju ste odabrali, ali što kada se dogodi neuspjeh? Poraz, ispadanje iz nastavka takmičenja ili neko drugo neispunjenje očekivanja? Na žalost, u slučaju poraza odabrane strane, za većinu navijača svrha navijanja prestaje. Izostala je pobjeda, izostao je osjećaj moći koji je namijenjen pobjedniku i to je kraj. Nitko ne želi osjećati gorčinu poraza i biti gubitnik. Zar zaista ništa ne postoji u porazu? Zar ne postoji sljedeća utakmica? Zar istog časa nastaje smak svijeta?

Globalizacija svjetskog gospodarstva unijela je jaku dozu američkih pogleda na svijet i život – ili si pobjednik ili si gubitnik. Američki sportovi (košarka, hokej, američki nogomet, baseball, itd.) koji uvijek zahtijevaju pobjednika. U sučeljavanju dva

suparnika, jedan MORA pobijediti. U prvim godinama američke nogometne (soccer) lige čak su izvođeni jedanaesterci ukoliko su utakmice završavale neriješenim rezultatom, jer je pobjednika moralo biti. Čak je mantra američke košarkaške reprezentacije za Peking 2008 slogan „Winning isn't everything, it is the only thing.“, odnosno „Pobjeda nije sve, to je jedino (što se može dogoditi, što vrijedi)“.

Čistoća logike „jedino je pobjeda važna“ doživjela je svoje otrežnjenje i prve „fleke“ sumnje kada je Slaven Bilić, selektor hrvatske nogometne reprezentacije, jutro nakon navedene utakmice, u mikrofone hrvatskih medija izjavio otprilike ovo (citiram po pamćenju): igrači su bili dobri, čestitam im, svi smo se maksimalno trudili, svi smo pobijedili svoje mogućnosti... i onda stanka... a kakav nam je samo gol frajer zabio. Slaven Bilić je, rekavši to glasom stručnjaka koji zna što je pravi nogometni potez, oslobodio turskog igrača vječne krivnje za sve hrvatske nedaće i probleme. Pokazao je da je zaljubljenik u sport, intelektualac i čovjek širokih nazora. Poručio nam je da je bitan sport, da je bitno sudjelovati u svemu što sport čini dobrim, da je bitno trajati (a hrvatska repka to već desetak godina uspješno čini) i da uspjeh dolazi u više oblika, sa svakom novom utakmicom, a ne samo pobjedom na bilo kojem prvenstvu nakon kojeg možemo prestati igrati i zauvijek živjeti od jednokratnog uspjeha. Nešto slično rekao je jednom jedan moj prijatelj Englez: „Sva ljepota nogometa je u tome što dvije ekipe mogu odigrati odličnu utakmicu, pokazati svu raskoš svojih mogućnosti i nogometa, a opet pritom odigrati neriješeno. Bez pobjednika. Odnosno, s dva pobjednika. Jer oni su uživali u sportskom dostignuću i opet će igrati sutra. I njihova djeca će igrati sutra.“

Tko je htio slušati, čuo je Slavenu Bilića, trenera i sportaša, čije je poimanje sporta šire od naših nogometnih zavrzlama na svim razinama domaćih liga, čovjeka koji se ravnopravno nosio s kompleksima tipa „moramo pobijediti Englesku, pa da onima sa zapada pokažemo da

smo bolji i jači (barem u nogometu)“. Ovo standardno razmišljanje – sa zapada nam dolaze kompleksi (jer mislimo da nismo bolji), a sa istoka strahovi (jer se bojimo da bi oni mogli biti bolji), vidi se i u načinu poslovanja većeg dijela naših tvrtki. Impresionirani smo bogatstvom zapada, vjerujemo samo njihovoj kvaliteti, a zaboravljamo da je većinu onoga što Zapad ima i zna prvo donio i naučio od Istoka, pa tek onda razvio shvativši da pamet ljudi ne može ograničiti zabranama vlasti ili vjerskim odredbama (što je oslobodilo kreativne potencijale pametnih ljudi).

Ta razlika u pristupu gospodina Bilića i njegovih prethodnika, koji su rezultate postignute pod svojom „vladavinom“ komentirali i objašnjavali tražeći krivca svugdje i u svemu (jer nam je krivac potreban kako netko ne bi pomislio da smo sami krivi) stvara nadu u bolju budućnost razumijevanja sporta i ljudskog ponašanja uopće. Evo i zašto. Mislite li da je Hrvatska pobjeda u Engleskoj, na primjer (Engleska-Hrvatska 2:3) samo nogometna pobjeda (dokaz da smo bolji od tamo nekih uobraženih Engleza) ili se slažete da je to ipak i važan dokaz sportskog razmišljanja, morala i etike naših nogometaša? Vjerujem da su mogli Englezima pustiti utakmicu (pa povesti njih na Europsko prvenstvo, a ne Ruse), no oni su utakmicu odigrali zbog svojeg zadovoljstva, korektno i odgovorno prema sebi i imenu zemlje koju predstavljaju. Tada i ponašanje Izraelaca (pobijedili su kolo prije toga Ruse i dali Englezima nadu), te pobjeda Makedonaca protiv Hrvatske (a računalo se da bi nam braća iz bivše države trebali pustiti) potvrđuju onu vječnu vrijednost sporta – igrač da bi potvrdio svoje vrijednosti, a ne da bi ponizio protivnika i pritom ne razmišljaš o kombinacijama onih koji se motaju oko sporta i od toga žive.

Nakon utakmice čuli su se komentari i mišljenja hrvatskih nogometnih djelatnika koji su smatrali da su gospodin Bilić i njegovi suradnici trebali utrčati u igralište, uzeti sucu zviždaljku, dobiti crveni karton, učiniti sve (možda i zgaziti nekoga) samo da utakmica završi pobjedom. Možda su čak i hrvatski navijači trebali uletjeti u teren, stvoriti gužvu i prekidom utakmice donijeti pobjedu. Kao da se

nakon te utakmice ne bi bila dogodila sljedeća, s Njemačkom u polufinalu, koju bismo započeli bez kažnjenih igrača i članova stručnog štaba. Prihvatanjem misli pojedinaca koji su visoko rangirani u hrvatskom savezu pokazali bismo zašto su nam nogometni stadioni sablasno prazni i zašto skupine nazovi navijača teroriziraju jedan sport, tjerajući potencijalne gledatelje koji ne dolaze iz straha ili iz negodovanja protiv takvog nasilja nad normalnim ponašanjem.

Da smo logiku nižih hrvatskih nogometnih liga prenijeli ponosno do Beča, u kojima nisu bitna pravila već samo pobjeda pod svaku cijenu, još jednom bismo pokazali zašto slika naše političke i ekonomske situacije, koju vidimo našim naočalama, nipošto nije slika kakvom nas vide drugi. Još jednom bismo pokazali zašto nas zaobilaze strane investicije – zbog (ne)kulture ponašanja našeg pravosuđa, politike i ekonomije koji trpe zakone jedino ako se provode u našu korist. Kada netko sa strane promatra takav način ponašanja jasno je zašto nas zapadnjaci još uvijek klasificiraju kao „Balkanicus Primitivus“.

Predlagači drastičnih mjera koje bi takvu pobjedu donijele hrvatskoj nogometnoj reprezentaciji jednom i nikad više objašnjavaju da povijest bilježi samo pobjednike. Naravno, u sportskim i povijesnim knjigama uvijek postoji zabilješka o pobjedniku, no postoje zabilješke (ali i pamćenje ljudi) i o tome kako se došlo do pobjede. Prenošenje poslovnih navika kojima se dičimo u Hrvatskoj, u kojoj političkom i poslovnom silom prolaze odluke koje dugoročno donose probleme hrvatskom okolišu, gospodarstvu i pojedincima događaju se jer njihovi provoditelji računaju na zaborav ljudi, na obvezu prihvatanja sile kao činjenice i na hijerarhiju moći zasnovanu na nemoralu, neetičnosti i na kumskim i rođaćkim vezama.

Svijet ne nestaje jednom pobjedom ili jednim porazom, ma kako težak bio. U poslu, kao i u sportu morate se stalno dokazivati i zasnivati svoj uspjeh na trajanju (hrvatska nogometna

repka je od 1996. propustila samo završnicu Europskog prvenstva 2000. godine), a ne na pobjedi u jednoj utakmici barbarskim (da ne kažem, balkanskim) metodama. Nasuprot menadžerima koji misle da ponižavanjem svojih djelatnika, nezakonitim radnjama (koje će pokriti mentori na visokim položajima) i vjerovanjem da je novac svemoguć, možemo staviti izjavu Slavena Bilića: „Trener je lider, pa čak i kada igrači misle da im trener nije dobar, ipak igraju po njegovoj strategiji. Ali bolje je kad igrači vjeruju. Bez obzira što imaju novac, daju intervju i u biti imaju sve, oni su 20-godišnji klinci. Trebaju ponekad nekoga da ih ohrabri, motivira i da im da samopouzdanje kada im ne ide dobro. Tu je uloga trenera nevjerojatna.“

Slaven Bilić dogodio se Hrvatskoj. Kada s njega oljuštimo sva očekivanja ljudi koji vas uzdižu dok uspijevate, a bacaju u blato kada ne ostvarite njihova očekivanja, dobivamo čovjeka koji nas mnogo čemu može naučiti. Na primjer, kako uživati u onome čime se bavite. Kako učiti od drugih i ne bojati se pokazati svoje znanje drugima. Od Slavena Bilića i ekipe možemo naučiti kako je važno da se poštuju utvrđena pravila među članovima grupe (bijeg trojice veseljaka na cajke u Čatežu kažnjen je odlučno i bez povlačenja repova), ali i da se dozvoli sloboda u razmišljanju i uživanju u igri (kad padne gol skače cijela klupa, kada se dogodi poraz, članovi stručnog stožera i rezervni igrači opet su tu, uz igrače na terenu). Od gospodina Bilića i ljudi koje vodi možemo naučiti da uspjeh dolazi i kroz vjerovanje znanju, snagama i idejama mladih, da se kombinacijom iskustva starijih igrača i entuzijazmom mladih igrača može postići odličan rezultat. Puno je tu primjera koje hrvatski menadžeri mogu primijeniti u svojim tvrtkama, ne bojeći se pri tom da će im zato pasti kruna s glave.

Djelatnici bolje rade kada vide da poštuju njihove ideje i prijedloge. Bolji se rezultati postižu gdje se djelatnik može osloniti na menadžera koji može naći rješenja kada ih djelatnik ne vidi ili ne zna. Tvrtke u kojima ne postoji strah od starijih kolega ili kazne menadžera zbog mogućeg lošeg rezultata brže se oporavljaju i brže prilagođavaju promjenama. Tvrtke u kojima menadžer poštuje zadana pravila

igre i primjerom pokazuje ostalima kako se treba ponašati, ne ograničavajući im pritom prava, može se samo razvijati i još bolje poslovati. Djelatnici koje menadžeri upućuju da poštuju svoje poslovne partnere i hrvatske zakone u biti poštuju sami sebe i mogu svoje mjesto u društvu izboriti i osobnim kredibilitetom, a ne samo zarađenim novcem.

Dok završavam ovaj tekst, kroz glavu mi promiče misao: Pa nije valjda da smo tako brzo zaboravili da bi ljudima trebali biti najvažniji drugi ljudi? Nije nam, valjda, stil poslovanja „ubij sve i vrati se sam“ toliko pomutio pogled na realnosti međuljudskih odnosa, da smo zaboravili stvarne ljudske vrijednosti? I tada pomislim da nam je Slaven Bilić bio suđen. I potreban. Barem nama koji ćemo i dalje uživati u utakmicama hrvatske nogometne reprezentacije, u ponašanju igrača i u autoritetu koji imaju u nogometnom svijetu, a da nam pritom ne treba neki poseban medijski razlog. Pritom nas poneka izgubljena utakmica ili ispadanje iz daljnjeg takmičenja neće omesti da i dalje uživamo u nogometu, jer ćemo znati da će Slaven Bilić (a nadam se i drugi Slaveni Bilići) nastaviti dobro raditi svoj posao, bivajući svakim danom sve bolji i bolji.

Odluče li nogometne vlasti da nam je bolje s nekim drugim izbornikom koji će bolje promicati navike balkanske mahale i čuvati vrijednosti tipa „u mutnom se najbolje lovi“, opet će se negdje drugdje pojaviti isti ili neki drugi Slaven Bilić. Među hrvatskim menadžerima i poslovnim ljudima postoje ljudi koji vjeruju da se uspjeh događa zato jer nadmašujemo sami sebe, a ne zato jer smo poslovnom partneru oteli novac prijevarom ili lošom kvalitetom proizvoda ili usluge. I da se može ostvariti dobar poslovni rezultat uživanjem u onome što radimo, a ne jednokratnim utrčavanjem i otimanjem zviždaljki onima koji odgovaraju da se igra odvija po pravilima.

Konačno, ako nas je taj turski gol toliko unesrećio i smatramo da takvog peha još nije bilo, sjetimo se gola Davora Šukera protiv Irske u Zagrebu. Zadnji trenuci utakmice, neriješen rezultat i tada predivna dugačka lopta, potez majstora i slavje Hrvata. Shvatio sam tugu Iraca kada su nam sličnu priču ponovili turski igrači. I to je sva veličina sporta (a i života) – negdje dobiješ, negdje izgubiš, no naš kredibilitet je ono što se pritom najviše vrednuje. Novac je samo brojčana potvrda kvalitete onoga što radimo.